

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Рівні навчальних досягнень	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня (учениці)
Початковий	1	Учень (учениця) сприймає навчальний матеріал на елементарному рівні, називає окремих літературний факт або явище. Працює в зошиті.
	2	Учень (учениця) сприймає навчальний матеріал на елементарному рівні,
	3	Учень (учениця) сприймає навчальний матеріал, називає окремі літературні факти або явища.
Середній	4	Учень (учениця) частково відтворює навчальний матеріал на репродуктивному рівні, дає визначення літературного явища без посилання на текст.
	5	Учень (учениця) розуміє навчальний матеріал і з допомогою вчителя знаходить потрібні приклади у тексті літературного твору.
	6	Учень (учениця) розуміє навчальний матеріал, відтворює значну його частину з допомогою вчителя і самостійно знаходить приклади у тексті.
Достатній	7	Учень (учениця) володіє матеріалом і навичками аналізу літературного твору за поданим учителем зразком, наводить окремі власні приклади на підтвердження певних суджень.
	8	Учень (учениця) володіє матеріалом та навичками текстуального аналізу художнього твору, під керівництвом учителя виправляє допущені помилки й добирає аргументи на підтвердження висловленого судження або висновку.
	9	Учень (учениця) володіє матеріалом, навичками текстуального аналізу на рівні цілісно комплексного уявлення про певне літературне явище, під керівництвом учителя аналізує і виправляє допущені помилки; добирає аргументи на підтвердження висловленого судження або висновку.
Високий	10	Учень (учениця) добре володіє матеріалом та навичками цілісно комплексного аналізу художнього твору, самостійно оцінює окремі літературні явища, знаходить і виправляє допущені помилки, працює із різними джерелами інформації, систематизує дібраний матеріал.
	11	Учень (учениця) на високому рівні володіє матеріалом, вміннями і навичками цілісно комплексного аналізу художнього твору, висловлює свої думки, самостійно оцінює явища культурного життя, аргументуючи власну позицію щодо них, виявляє початкові творчі здібності.
	12	Учень (учениця) вільно володіє матеріалом та навичками цілісно комплексного аналізу літературного твору, виявляє особливі творчі здібності та здатність до оригінальних рішень щодо різноманітних навчальних завдань, до використання набутих знань та вмінь у нестандартних ситуаціях, має схильність до літературної творчості, бере активну участь у наукових проєктах гуманітарного спрямування та презентує власні напрацювання /на сторінках друкованих, освітніх вебресурсів тощо/; є учасником/переможцем/ Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів МАН.

Читання напам'ять

Початковий рівень

- 1 бал - учень монотонно читає напам'ять лише окремі фрази художнього тексту.
- 2 бали - учень невиразно читає напам'ять невеличкий фрагмент рекомендованого для вивчення твору.
- 3 бали - учень читає напам'ять недостатній за обсягом уривок твору зі значною кількістю фактичних мовленнєвих помилок.

Середній рівень:

- 4 бали - учень допускає значну кількість помилок різного характеру.
- 5 балів - учень читає вивчений напам'ять твір зі значними змістовими неточностями, порушеннями правил техніки мовлення.
- 6 балів - учень читає напам'ять з окремими орфоепічними та змістовими огріхами.

Достатній рівень:

- 7 балів - учень правильно, чітко передає зміст твору, але виконує його невиразно, монотонно.
- 8 балів - вивчений напам'ять твір учень читає з окремими декламаційними огріхами.
- 9 балів - учень виразно читає напам'ять, але час від часу допускає змістові неточності.

Високий рівень:

- 10 балів - учень виразно, без помилок та неточностей декламує твір напам'ять.
- 11 балів - учень декламує, виявляючи індивідуальне розуміння тексту, своє ставлення до прочитаного.
- 12 балів - читання напам'ять твору учнем відзначається високим рівнем артистизму, мовленнєвої вправності. Учень виявляє особисте ставлення до прочитаного, може сформулювати і висловити своє «надзавдання» (мету) читання твору.

Аналіз художнього твору

- 1 бал - учень відтворює матеріал на елементарному рівні.
- 2 бали - учень розуміє навчальний матеріал на елементарному рівні його засвоєння, відтворює якийсь фрагмент окремим реченням.
- 3 бали - учень сприймає матеріал, дає відповідь у вигляді вислову (за допомогою вчителя).
- 4 бали - учень володіє матеріалом на початковому рівні його засвоєння, відтворює незначну його частину, дає визначення літературного явища без посилання на текст.
- 5 балів - учень володіє матеріалом та окремими навичками аналізу літературного твору, за допомогою вчителя та учнів відтворює матеріал і наводить приклад з тексту.
- 6 балів - учень володіє матеріалом, відтворює значну його частину, за допомогою вчителя знаходить потрібні приклади у тексті літературного твору.
- 7 балів - учень володіє матеріалом і навичками аналізу літературного твору за поданим вчителем зразком, наводить окремі власні приклади на підтвердження певних суджень.
- 8 балів - учень володіє матеріалом, навичками текстуального аналізу на рівні цілісно-комплексного уявлення про певне літературне явище, під керівництвом вчителя виправляє допущені помилки й добирає аргументи на підтвердження судження або висновку.
- 9 балів - учень володіє матеріалом та навичками цілісно-комплексного аналізу художнього твору, систематизує та узагальнює набуті знання, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження власного судження.
- 10 балів - учень володіє матеріалом та навичками цілісно-комплексного аналізу літературного твору, виявляє початкові творчі здібності, самостійно оцінює окремі нові літературні явища, знаходить і виправляє допущені помилки, працює з різними джерелами інформації, систематизує та творчо використовує дібраний матеріал.
- 11 балів - учень на високому рівні володіє матеріалом, вміннями і навичками аналізу художнього твору, висловлює свої думки, самостійно оцінює різноманітні явища культурного життя, виявляючи власну позицію щодо них.
- 12 балів - учень вільно володіє матеріалом та навичками текстуального аналізу літературного твору, виявляє особливі творчі здібності та здатність до оригінальних рішень різноманітних

навчальних завдань, до перенесення набутих знань та вмінь на нестандартні ситуації, схильність до літературної творчості.

Критерії оцінювання контрольних видів робіт з української мови

Критерії оцінювання мовного та змістового оформлення есе

Вільне	Формальне
Ознаки: невеликий обсяг (7-10 речень); вільна форма і стиль викладу; довільна структура; обов'язкова вимога: наявність позиції автора.	Ознаки: обсяг (1–2 сторінки тексту/120-200 слів), дотримання структури тексту, наявність відповідних компонентів (тези, аргументи, приклади, оцінювальні судження, висновки); обґрунтування (аргументування) тези.
Час написання: 5 – 10 і 10 – 15 хв.	Час написання: 20 – 40 хв.

Критерії оцінювання змісту есе	Бали	Грамотність I, V	Грамотність Л, Г, Ст
Побудованому учнем (ученицею) тексту бракує зв'язності й цілісності, урізноманітнення потребує лексичне та граматичне оформлення роботи; теза не відповідає темі; не наведено жодного аргументу.	1	13 і більше	9-10 і більше
Побудоване учнем (ученицею) висловлення характеризується фрагментарністю, думки викладаються на елементарному рівні; потребує збагачення й урізноманітнення лексики і граматична будова мовлення; теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладу немає або він не є доречним.	2	12	9-10
Учневі (учениці) слід працювати над виробленням умінь послідовніше викладати власні думки, дотримуватися змістової єдності висловлення, потребує збагачення та урізноманітнення лексики й граматична будова висловлення; теза частково відповідає запропонованій темі; наведений аргумент не впливає з тези; приклад не є доречним; висновок сформульовано нечітко.	3	11	9-10
Висловлення учня (учениці) за обсягом - більше половини від норми й характеризується певною завершеністю, зв'язністю; висновок лише частково відповідає тезі або не пов'язаний з аргументами; є недоліки за сімома показниками: посереднє розуміння теми; порушення послідовності побудови твору; рівень словникового запасу нижче середнього; відносна стильова єдність твору; не сформульовано вправно тезу; наведено один аргумент.	4	9-10	7-8
За обсягом робота учня (учениці) наближається до норми, загалом є завершеною, тему значною мірою розкрито; не сформульовано вправно тезу; наведено один аргумент; приклад непереконливий; висновок лише частково відповідає тезі, не пов'язаний з аргументом та прикладом; трапляються недоліки за низкою показників (до шести): роботі властива поверховість висвітлення теми, не простежується основна думка, відносно струнка побудова твору, середній рівень словникового запасу, бракує стильової єдності.	5	7-8	7-8
За обсягом висловлення учня (учениці) сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний; наведено один доречний аргумент; приклад - непереконливий; висновок лише частково відповідає тезі або не пов'язаний з аргументами та прикладами; робота характеризується недоліками за п'ятьма показниками: помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий, неточно добирає слова й синтаксичні конструкції.	6	5-6	7-8
Учень (учениця) самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст, формулює тезу, яка відповідає	7	4	6

темі; наводить один доречний аргумент; вдало добирає лексичні засоби; висновок відповідає темі; у роботі є недоліки (до чотирьох): відхилення від теми, порушення послідовності викладу; висловлювання не завжди конкретне, просторовий виклад міркувань, не підкріплений фактичним матеріалом, основна думка не аргументується.			
Учень (учениця) самостійно будує достатньо повне, осмислене висловлення, ґрунтовно висвітлює тему, формулює тезу, що відповідає темі; наводить один доречний аргумент; приклад не конкретизований; висновок відповідає запропонованій темі; трапляються недоліки за трьома показниками: невміння пов'язати предмет обговорення із сучасністю, не добирає переконливі докази для обґрунтування певного явища, відносно багатство словникового запасу, робота не відзначається різноманітністю та чіткістю слововживання	8	3	5
Учень (учениця) самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить один доречний аргумент; вдало добирає лексичні засоби; наводить один доречний приклад; висновок відповідає темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації.	9	1+1 негруба	4
Учень (учениця) самостійно будує послідовний, повний текст, чітко формулює тезу; певним чином аргументує різні погляди на проблему, наводить два доречні й переконливі аргументи, приклади; неординарна побудова твору, робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю, дотриманням стильової єдності й виразності тексту, але за одним із критеріїв допущено помилку; висновок відповідає запропонованій темі й впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів.	10	1	3
Учень (учениця) самостійно будує послідовний, повний текст; вправно формулює тезу; аргументовано, чітко висловлює власну думку, зіставляє її з думками інших, уміє пов'язати обговорюваний предмет із власним життєвим досвідом, наводить два доречні й переконливі аргументи для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; приклади конкретизовані; робота відзначається багатством словника, точністю слововживання, граматичною різноманітністю; висновок відповідає темі й впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів.	11	1 негруба	2
Учень (учениця) самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою та оформленням висловлення відповідно до мовленнєвої ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить два доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних життєвих проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів; робота відзначається багатством слововживання та художньою цінністю.	12	-	1

Критерії оцінювання переказів і творів

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність I, V	Грамотність Л, Г, Ст.
Початковий	1	Учень будує лише окремі, непов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.	15-16 і більше	9-10
	2	Учень будує лише окремі фрагменти висловлювання; лексика і граматична будова мовлення бідна й одноманітна.	13-14	9-10
	3	За обсягом робота - менше половини від норми; висловлювання не є завершеним текстом, є пропуск фрагментів, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова збіднені.	11-12	9-10
Середній	4	Висловлювання за обсягом - більше половини від норми і характеризується певною завершеністю, зв'язністю; проте є недоліки за рядом показників, наприклад: характеризується неповнотою і поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; добір слів не завжди вдалий.	9-10	7-8
	5	За обсягом робота наближається до норми, у цілому є завершеною, тема значною мірою розкрита, але є недоліки за низкою показників(до шести): роботі властива поверховість висвітлення теми, основна думка не проглядається тощо.	7-8	7-8
	6	За обсягом висловлювання сягає норми, його тема розкривається, виклад зв'язний, але робота характеризується недоліками за кількома показниками(до 5): помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість тощо.	5-6	7-8
Достатній	7	Учень самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст, вдало добираються лексичні засоби, але в роботі є недоліки (до чотирьох), наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; основна думка не аргументується.	4	5-6
	8	Учень самостійно будує достатньо повне (у разі переказу – з урахуванням виду переказу), осмислене, самостійно і в цілому вдало написане висловлювання, проте трапляються ще недоліки за певними показниками(до трьох).	3	5-6
	9	Учень самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; розкриває тему, висловлює основну думку (у разі переказу - авторську позицію); вдало добирає лексичні засоби; однак припускається окремих недоліків (за 2 показниками): відсутність виразної особистісної позиції чи належної її аргументації.	1+1 негруба	5-6
Високий	10	Учень самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу – з урахуванням виду переказу) текст, висловлює власну думку, аргументує різні погляди на проблему; (у разі переказу – зіставляє свою позицію з авторською), робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю; але за одним з критеріїв допущено недолік.	1	3-4
	11	Учень самостійно будує послідовний, повний текст; висловлює власну думку, зіставляє її з думками однокласників(у разі переказу - враховує авторську позицію), пов'язує обговорюваний предмет із власним життєвим досвідом, добирає переконливі докази для обґрунтування з огляду на необхідність розв'язувати життєві проблеми; робота відзначається багатством словника, точністю слововживання, граматичною різноманітністю.	1 негруба	2
	12	Учень самостійно створює оригінальне за думкою висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; аналізує різні погляди на той самий предмет, добирає переконливі аргументи, усвідомлює можливості використання тієї чи іншої інформації для розв'язання певних життєвих проблем; робота відзначається багатством слововживання, граматичною правильністю.	-	1

Диктант

Клас Кількість слів в тексті		Нормативи оцінювання	
5-й	90-100	Бали	Кількість помилок
6-й	100-110	1	15-16 і більше
7-й	110-120	2	13-14
8-й	120-140	3	11-12
9-й	140-160	4	9-10
10-й	170-180	5	7-8
11-й	180-190	6	5-6
		7	4
		8	3
		9	1+ 1 негруба
		10	1
		11	1 негруба
		12	-

Аудіювання (слухання- розуміння)

1. **Перевіряється** здатність учня сприймати на слух незнайоме за змістом висловлювання із одного прослуховування:

а) розуміти:

- мету висловлювання;
- фактичний зміст;
- причинно-наслідкові зв'язки;
- тему і основну думку висловлювання;
- виразально-зображувальні засоби прослуханого твору;

б) давати оцінку прослуханому.

2. Перевірка аудіювання учнів здійснюється **фронтально за одним із варіантів**.

Варіант перший: учитель читає один раз незнайомий учням текст, а потім пропонує серію запитань з варіантами відповідей. Школярі повинні мовчки вислухати кожне запитання, варіанти відповідей до нього, вибрати один із варіантів і записати лише його номер поряд із номером запитання: (наприклад, 1.3, де цифра «1» - номер запитання, а цифра «3» - номер обраної відповіді).

Варіант другий: учні одержують видрукувані запитання та варіанти відповідей на них і відзначають галочкою правильний з їхнього погляду варіант.

У 5-у класі учням пропонуються 6 запитань з чотирма варіантами відповідей, 6-11 класах - 12 запитань з чотирма варіантами відповідей.

Для одержання достовірних результатів тестування кількість варіантів відповідей на тестове завдання не повинна бути меншою від чотирьох.

3. **Обсяг тексту** (і відповідно тривалість звучання) орієнтовно визначається так:

Клас	Кількість слів	Час звучання тексту художнього стилю	Кількість слів	Час звучання тексту іншого стилю
5	400-500	4-5 хв.	300-400	3-4 хв.
6	500-600	5-6 хв.	400-500	4-5 хв.
7	600-700	6-7 хв.	500-600	5-6 хв.
8	700-800	7-8 хв.	600-700	6-7 хв.
9	800-900	8-9 хв.	700-800	7-8 хв.
10	900-1000	9-10 хв.	800-900	8-9 хв.
11	1000-1100	10-11 хв.	900-1000	9-10 хв.

4. Оцінювання.

Правильна відповідь на кожне із 6 запитань оцінюється двома балами, кожне із 12 запитань оцінюється одним балом. Оцінювання здійснюється з огляду на те, що за цей вид діяльності учень може одержати від 1 балу (за сумлінну роботу, яка ще не дала належного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу).

Діалогічне мовлення

Усне діалогічне мовлення перевіряється в 5-11 класах.

Перевіряються здатність учнів:

а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється;

б) демонструвати вміння:

- складати діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування;
- самостійно досягати комунікативної мети;
- використовувати репліки для підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
- дотримуватися теми спілкування;
- дотримуватися правил спілкування.;
- дотримуватись норм літературної мови;
- демонструвати певний рівень вправності (логічність, виразність, доречність тощо);

в) висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється;

г) аргументувати висловлені тези, ввічливо спростовувати помилкові висловлювання співрозмовника.

Зазначені характеристики діалогу є основними критеріями при його оцінюванні.

Перевірка рівня сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: учитель пропонує двом учням вибрати одну із запропонованих тем чи мовленнєвих ситуацій (теми чи ситуації пропонуються різного рівня складності), обдумати її й обговорити із товаришем перед класом у формі діалогу протягом 3-5 хвилин. Оцінка ставиться кожному з учнів.

Обсяг діалогу

Клас	Кількість реплік для двох учнів
5	6-7
6	7-8
7	8-10
8	10-12
9	12-14
10	14-16
11	16-18

Примітка. Під час оцінювання діалогу необхідно диференціювати репліки на розгорнуті(складаються з двох і більше речень) і нерозгорнуті (виражені одним реченням). Якщо репліки розгорнуті, то їх кількість зменшується. До вказаної кількості не зараховуються слова, що відносяться до мовленнєвого етикету (звертання, привітання, прощання тощо).

Критерії оцінювання діалогу

Рівень	Бали	Характеристика складених учнями діалогів
Початковий	1	В учня виникають значні труднощі у підтриманні діалогу. Здебільшого він відповідає на запитання лише “так” чи “ні” або аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
	2	Учень відповідає на елементарні запитання короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, але сам досягти комунікативної мети не може.
	3	Учень бере участь у діалозі за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може не лише відповідати на запитання співрозмовника, а й формулювати деякі запитання, припускаючись помилок різного характеру. Проте комунікативна мета досягається ним лише частково.
Середній	4	Учень бере участь з нескладної за змістом теми, в основному досягає мети спілкування, проте репліки його недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином ситуацію спілкування, не відзначаються послідовністю, доказовістю; трапляється чимало помилок у доборі слів, побудові речень, тощо.
	5	Учень бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, дотримує елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми, мовлення його

		характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю і потребує істотної корекції тощо.
	6	Учень успішно досягає комунікативної мети в діалозі з нескладної теми, його репліки загалом є змістовними, відповідають основним правилам поведінки у розмові, нормам етикету, проте їм не вистачає самостійності суджень, їх аргументації, новизни, лаконізму в досягненні комунікативної мети, наявна певна кількість помилок у мовному оформленні реплік тощо.
Дос- тат- ній	7	Діалогічне мовлення учня за своїм змістом спрямовується на розв'язання певної проблеми, загалом є змістовним, набирає деяких рис невимушеності; з'являються елементи особистісної позиції щодо предмета обговорення, правила спілкування в цілому додержуються, але ще є істотні недоліки (за 4-ма критеріями): невисокий рівень самостійності й аргументованості суджень, можуть траплятися відхилення від теми, помилки в мовному оформленні реплік.
	8	Учень загалом вправно бере участь у діалозі за ситуацією, досягаючи комунікативної мети, висловлює судження і певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів, у діалозі з'являються елементи оцінних характеристик, узагальнень, що базуються на використанні прислів'їв і приказок, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями(3-ма).
	9	Учні самостійно складають діалог з проблемної теми, демонструючи загалом достатній рівень вправності і культури мовлення (чітко висловлюють думки, виявляють вміння сформулювати цікаве запитання, дати влучну, дотепну відповідь, здебільшого виявляють толерантність, стриманість, коректність у разі незгоди з думкою співрозмовника), але в діалозі є певні недоліки за 2-ма критеріями, наприклад: нечітко виражається особиста позиція співбесідників, аргументація не відзначається оригінальністю тощо.
Вис- оки- й	10	Учні складають діалог за проблемною ситуацією, демонструючи належний рівень мовленнєвої культури, вміння формулювати думки, обґрунтовуючи власну позицію, виявляють готовність уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися партнеру по діалогу; додержуються правил мовленнєвого етикету; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу звичайно відповідає нормам, проте за одним з критеріїв можливі певні недоліки.
	11	Учні складають діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми(або ж самі визначають проблему для обговорення), переконливо й оригінально аргументують свою позицію, зіставляють різні погляди на той самий предмет, розуміючи при цьому можливість інших підходів до обговорюваної проблеми, виявляють повагу до думки іншого; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу відповідає нормам.
	12	Учні складають глибокий за змістом і досконалий за формою діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми(або ж самі визначають проблему для обговорення), демонструючи вміння уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, коротко, виразно, оригінально сформулювати свою думку, дібрати цікаві, влучні, дотепні, переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі й з власного життєвого досвіду, зіставити різні погляди на той самий предмет; здатні змінити свою думку в разі незаперечних аргументів іншого; додержуються правил поведінки і мовленнєвого етикету в розмові.

Переказ. Переказ із творчим завданням.

Матеріалом для переказу (усного/письмового) можуть бути: текст, що читається вчителем, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал з газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо.

Якщо переказ із творчим завданням, учням пропонується, окрім того, також завдання, що передбачає написання творчої роботи, обов'язково пов'язаної із змістом переказу.

Клас **Кількість слів для докладного переказу**

5-й 100-150

6-й 150-200

7-й 200-250

8-й	250-300
9-й	300-350
10-й	350-400
11-й	350-450

Обсяг тексту для стислого чи вибіркового переказу має бути в 1,5-2 рази більшим за обсяг тексту для докладного переказу.

Обсяг творчого завдання до переказу, виконаного письмово:

Клас Кількість сторінок

5-й	0,3-0,5
6-й	0,5-0,75
7-й	0,5-0,75
8-й	0,5-0,75
9-й	0,75-1,0
10-й	1,0-1,5
11-й	1,0-1,5

Твір

Обсяг письмового твору, складеного учнем, орієнтовно визначається так:

Клас Кількість сторінок

5-й	0,5-1,0
6-й	1,0-1,5
7-й	1,5-2,0
8-й	2,0-2,5
9-й	2,5-3,0
10-й	3,0-3,5
11-й	3,0-3,5

Оцінювання.

У монологічному висловлюванні оцінюють його зміст і форму (мовне оформлення). За усне висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку - за зміст, а також якість мовного оформлення (орієнтовно, спираючись на досвід учителя і не підраховуючи помилок, -зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

За письмове мовлення виставляють також одну оцінку: на основі підрахунку допущених недоліків за зміст і помилок за мовне оформлення, ураховуючи їх співвідношення.

Оцінюючи усне висловлювання, враховують наявність відхилень від орфоепічних норм, правильність інтонування речень; у письмових висловлюваннях - наявність:

1) орфографічних та пунктуаційних помилок, які підраховуються сумарно, без диференціації (перша позиція);

2) лексичних, граматичних і стилістичних (друга позиція). Загальну оцінку за мовне оформлення виводять таким чином: до бала за орфографію та пунктуацію додають бал, якого заслуговує робота за кількістю лексичних, граматичних і стилістичних помилок, одержана сума ділиться на два. Під час виведення єдиної оцінки за письмову роботу до кількості балів, набраних за зміст переказу чи твору, додається кількість балів за мовне оформлення і їхня сума ділиться на два. При цьому якщо частка не є цілим числом, то вона заокруглюється в бік більшого числа.

Читання вголос

Фронтальна перевірка читання вголос здійснюється в **5-9 класах**

Перевіряються здатність учня:

- а) демонструвати певний рівень розуміння прочитаного;
- б) виявляти вміння: читати із достатньою швидкістю, плавно, з гарною дикцією, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм;
- в) виражати з допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторський задум;
- г) пристосовувати читання до особливостей слухачів (ступеня підготовки, зацікавленості певною темою тощо).

Перевірка вміння читати вголос здійснюється індивідуально: вчитель дає учневі текст, опрацьований на попередніх уроках.

Матеріал для завдання: знайомий учневі текст, дібраний відповідно до вимог програми для кожного класу; текст добирається з таким розрахунком, щоб час його озвучення (за нормативною швидкістю) окремим учнем дорівнював 1-2 хвилинам (для читання слід пропонувати невеликі тексти зазначених у програмі стилів, типів і жанрів мовлення, відносно завершені уривки творів або порівняно великий текст, розділений на частини, які читаються кількома учнями послідовно).

Критерії оцінювання

Рівень	Бали	Характеристика читання
Початковий	1	Учень читає, не зв'язуючи слова між собою інтонаційно, не відділяючи одне речення від іншого, припускається значної кількості помилок на заміну, перестановку, пропуск (складів, слів); вимовляє в багатьох випадках слова відповідно до їх написання, а не до норм вимови.
	2	Учень читає, відриваючи окремі слова одне від одного, не завжди відділяє одне речення від іншого; припускається помилок на заміну, перестановку, пропуск (складів, слів); вимовляє в багатьох випадках слова відповідно до їх написання, а не до норм вимови.
	3	Читання характеризується певним рівнем зв'язності, який проте ще недостатній. Допускається ще велика кількість помилок різного характеру.
Середній	4	Учень читає, поділяючи текст на речення, але припускається значної кількості помилок в інтонуванні речень різних типів; у поділі речень на смислові частини, неправильно ставить логічний наголос, читають не досить плавно і виразно, припускаючись помилок в інтонуванні, вимові тощо; припускається орфоепічних помилок.
	5	Учень читає, в основному правильно інтонуючи кінець речення, але припускається помилок у поділі речень на смислові частини, логічному наголошуванні слів; припускається орфоепічних помилок; читання не досить плавне.
	6	Учень читає, правильно інтонуючи кінець речення, логічно наголошуючи слова, але робить окремі помилки в поділі речень на смислові частини та в інтонуванні речень певної синтаксичної будови (за програмою відповідного класу); припускається орфоепічних помилок; читання не досить плавне.
Достатній	7	Учень читає у цілому плавно, правильно інтонуючи речення певної синтаксичної будови (за програмою відповідного класу), роблячи логічні наголоси; поділ речення на смислові відрізки в цілому логічно правильний, але цей поділ не пристосований до особливостей слухацької аудиторії; емоційне забарвлення тексту в читанні відсутнє; є орфоепічні помилки.
	8	Учень читає швидко, плавно, досить правильно інтонуючи речення певних синтаксичних структур, роблячи логічні наголоси; поділ речення на смислові відрізки логічно правильний, але не завжди пристосований до особливостей слухацької аудиторії; темп, тембр, гучність читання не пов'язані з певним комунікативним завданням; емоційне забарвлення тексту наявне, але воно не виявляє авторського задуму; є орфоепічні помилки.
	9	Учень читає швидко, плавно, правильно інтонуючи речення різної синтаксичної будови; поділ речення на смислові відрізки та логічне наголошування слів правильні, але в окремих випадках темп, тембр, гучність читання не пов'язані з відповідним комунікативним завданням; емоційне забарвлення недостатньо виявляє авторський задум; можуть бути орфоепічні помилки.
Високий	10	Учень читає виразно, з гарною дикцією; інтонація (поділ речень на смислові частини, логічне наголошування слів, мелодика речень різної синтаксичної будови), емоційне забарвлення, тембр, темп, гучність читання відтворюють авторський задум, стильові характеристики тексту, але в читанні можуть бути окремі недоліки (наприклад, недостатньо враховано комунікативне завдання, особливості слухацької аудиторії), незначні орфоепічні огріхи.
	11	Читання учня повністю відповідає усім зазначеним вище критеріям (глибоке проникнення у зміст прочитаного, бездоганне дотримання орфоепічних, інтонаційних норм, виразна передача авторського задуму, стильових характеристик тексту, врахування комунікативного завдання тощо).
	12	Учень читає винятково виразно, з гарною дикцією; глибоко й тонко відтворюючи емоційне забарвлення, авторський задум, стильові характеристики тексту; вміло виконує комунікативне завдання, визначене вчителем або самостійно.

Читання мовчки

1. **Перевіряються** здатність учня:

а) читати незнайомий текст із належною швидкістю, розуміти й запам'ятовувати після одного прочитування:

- фактичний зміст,
- причинно-наслідкові зв'язки;

- тему і основну думку;
- виразально-зображувальні засоби прочитаного твору;

б) давати оцінку прочитаному.

Перевірка вміння читати мовчки здійснюється фронтально за одним із варіантів.

Варіант перший: учні читають незнайомий текст від початку до кінця (при цьому фіксується час, витрачений кожним учнем на читання - з метою визначення швидкості).

Потім учитель пропонує серію запитань. Школярі повинні вислухати кожне запитання, варіанти відповідей на нього, вибрати один з них і записати лише його номер поряд із номером запитання.

Варіант другий: учні одержуть видруковані запитання та варіанти відповідей на них і відзначають "галочкою" правильний з їхнього погляду варіант.

У 5 класі учням пропонують 6 запитань за текстом з чотирма варіантами відповідей, у 6-11 класах - 12 запитань з чотирма варіантами відповідей.

Запитання повинні стосуватися фактичного змісту тексту, його причинно-наслідкових зв'язків, окремих мовних особливостей (переносне значення слова, виразальні засоби мови тощо), відображених у тексті образів (якщо є), висловлення оцінки прочитаного.

Текст добирається таким чином, щоб учні, які мають порівняно високу швидкість читання, витрачали на нього не менше 1-2 хвилини часу і були нормально завантажені роботою.

Клас **Обсяг тексту для читання мовчки**

	художнього стилю	інших стилів
5-й	360-450 слів	300-360 слів
6-й	450-540 слів	360-420 слів
7-й	540-630 слів	420-480 слів
8-й	630-720 слів	480-540 слів
9-й	720-810 слів	540-600 слів
10-й	810-900 слів	600-660 слів
11-й	900-990 слів	660-720 слів

3. Оцінювання.

Правильна відповідь на кожне із 6 запитань оцінюється двома балами, а кожне із 12 запитань оцінюється одним балом.

Диктант

Обсяг диктанту по класах:

Клас	Кількість слів в тексті
5-й	90-100
6-й	100-110
7-й	110-120
8-й	120-140
9-й	140-160
10-й	170-180
11-й	180-190

У визначенні кількості слів у диктанті враховують як самостійні, так і службові слова.

Виправляються, але не враховуються такі орфографічні й пунктуаційні помилки:

- 1) на правила, які не включені до шкільної програми;
- 2) на ще не вивчені правила;
- 3) у словах з написаннями, що не перевіряються, над якими не проводилась спеціальна робота;
- 4) у передачі так званої авторської пунктуації.

Повторювані помилки (помилка у тому самому слові, яке повторюється в диктанті кількаразів) вважаються однією помилкою, однотипні (помилки на те само правило, але в різних словах) вважаються різними помилками.

Негрубі помилки:

- 1) у винятках з усіх правил;
- 2) у написанні великої букви в складних власних найменуваннях;
- 3) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;
- 4) у випадках, коли замість одного знаку поставлений інший;
- 5) у випадках, що вимагають розрізнення не і ні (у сполученнях не хто інший, як...; не щоінше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...);
- 6) у пропуску одного із сполучуваних розділових знаків або в порушенні їх послідовності;
- 7) в заміні українських букв російськими;

П'ять виправлень (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки. Орфографічні та пунктуаційні помилки на **неопрацьовані правила** виправляються, але не враховуються.